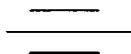

sítését és a környezeti tudatosság fejlesztését. A hazai akciókutatáshoz használt modell a *Kurt Lewin* akciókutatási modelljének módosított változata. (Elliot 1991.)

A modellt egyidejűleg két területen és párhuzamosan alkalmazták: a pedagógusjelöltek pedagógiai képzésében és az iskolai környezeti nevelési programok fejlesztésében. Az akció-program végső értékelése még a kutatókra vár. Az eddigi tapasztalatokból megállapítható, hogy a környezeti nevelési továbbképzési programok számos kihívás elérését célozhatják meg, így a programok lehetnek: részvételi és gyakorlati alapú, konstruktivizmusra épülő, kritikai jellegű, közösségi alapú és együttműködő jellegű, valamint önértékelő jellegű.

Megjelenik az akciókutatás a tanárképzős hallgatók környezeti nevelési programjában és tanítási gyakorlatában is (*Fűzné Kószó Mária – Iván Zsuzsanna*, Módszertani Közlemények 2002. 5. szám). Ebben a tanulmányban három szemeszter tapasztalatairól számolnak be a szerzők. Az általuk alkalmazott fejlesztési modell újszerűségét az adja, hogy a tervezésben, a program megvalósításában és az értékelő alkalmazásban négylépcsős együttműködés történik.

Összegezve: széles és mély áttekintést adnak az egyes fejezetek a környezeti nevelés lényeges kérdéseiről, összekapcsolva az elméletet a gyakorlattal. Különös figyelmet érdemelnek az egyes fejezetek végén található hivatkozási listák.

DR. DOMONKOS JÁNOS

ny. iskolaigazgató, irodalomtörténész

Budapest

Múltidéző emlékezés

Terror Háza Múzeum – Budapest, Andrásy út 60.

„A múltat be kell vallani...”

(József Attila)

A terror áldozatainak állít emléket, de mementó is, a terrorista diktatúrák rémtetteire emlékeztet. 2002. február 24-én 17 órakor nyílt meg ez a maga nemében egyedülálló múzeum. Az épületben fogvatartott, megkínzott, meggyilkolt honfitársainknak kíván emléket állítani. A borzalmak kézzelfogható bemutatása mellett azonban azt is példázza, hogy a szabadságért hozott áldozat nem volt hiábavaló. A XX. század két legkegyetlenebb rendszere elleni harcból végül a szabadság és a függetlenség erői kerültek ki győztesen.

Az átalakítás során az épület emlékművé vált. A fekete paszpartu (díszpárkány, pengefalak és gránitjárda) keretbe foglalja, kontrasztjával kiemeli a múzeumot az Andrásy úti épületek sorából, és történelmi súlyának megfelelően a figyelmet magára a házra irányítja.

A kiállítás installációit (berendezéseit, felszereléseit) az épület földszintjén, első és második emeletén, valamint a hírhedt pincékben, illetve a lépcsőházban és a belső udvarban helyezték el. A látogatók tájékozódását tíz érintőképernyős terminál segíti, amelyeken megtekinthetők a kiállítás szintjei és a termek.

Az egyéves munka során az Andrásy út 60. szám alatti épület kívül-belül teljesen megújult. A belsőépítészeti tervek, a múzeum kiállításának arculata és a külső homlokzat *F. Kovács Attila* építész munkája. A múzeum rekonstrukciós terveit *Sándor János* és *Újszászy Kálmán* építészek készítették. A kivitelező az *Architekon Rt.* volt. A kiállítás zenéjét *Kovács Ákos*

szerezte. A történelmi tárlathoz illő, letisztult, időtlen hangszerelésű, több tételes vonószzenekari mű hangzik fel a múzeumban, különleges térhatású keverésekkel és hanghatásokkal.

A múzeum főigazgatója: *dr. Schmidt Mária*, menedzserigazgató: Vas Imre. Nyitva tartás: kedd–vasárnap: 10.00–18.00. Hétfő szünnap. Információ: (36-1) 374-2600. www.terrorhaza.hu.

A tárgyi anyagokon kívül az épületben alkalmazott multimédiás eszközök is hozzájárulnak a kiállítás hitelességéhez, hatásának fokozásához. Az egyes termekhez kapcsolódó archív hangfelvételek korhű telefonkészülékeken hallgathatók meg. A termekben és a közlekedőkben elhelyezett plazmatévék képernyőin folyamatosan megtekinthetők a korszak filmfelvételei és interjúi.

A kiállított témákról elnevezett termeken végigsétálva kronologikus sorrendben ismerkedhetünk meg előbb a *nyilas*, majd a *kommunista rémuralommal*.

A Terror Háza több a látványos múltidézésnél, egyedülálló információforrás a múlt század közepének tragikus magyar történelméről. Olyan hely, ahol a látogató nagyközönség mellett a korszak tudományos kutatói is bővíthetik ismereteiket.

A februári megnyitás óta változatlanul sorba állnak az emberek a Terror Háza előtt. A kormányváltás után néhány nappal megszüntették az állandó tárlatvezetést a múzeumban. Az intézkedés alaposan megnehezíti a látogatók dolgát, akik jobb híján a biztonsági személyzet tagjaitól igyekeznek választ kapni kérdéseikre. Ennek ellenére is töretlen az érdeklődés a kiállítás iránt.

Egy átlagos hétköznap délelőttjén is 100–150 ember várakozik türelmesen, hogy bejusson a Terror Házába. Sok az idős, de talán még több a fiatal látogató. Vannak, akik esernyőjük alatt keresnek védelmet a kora nyári kánikula elől.

Aki valaha járt már Budapesten, tudja, hogy a főváros legszebb sugárútja az Andrássy út. Nem véletlenül vált éppen napjainkban a híres tokaji borvidékkel együtt a világörökség legújabb részévé. Ez a két oldalán fasorral szegélyezett, pompás paloták és méltóságteljes lakóházak közt vezető nyílegyenes út (alatta közlekedő földalatti vasúttal) köti össze a Belvárost a Hősök terével. Nevét az Osztrák–Magyar Monarchia egyik legkiválóbb magyar államférfijáról, *gróf Andrássy Gyuláról* kapta. Sajátos módon mindkét huszadik századi terrorrendszer e pompás sugárút egyik palotáját szemelte ki székhelyéül. 1944-ben a nyilas rémuralom „Hűség Háza” volt. 1945 és ’56 között pedig a kommunista terrorszervezet, az ÁVO és utóda, az ÁVH rendezkedett be itt.

* * *

Földesi Margit: A megszállók szabadsága

Földesi Margit könyvének két címe is van. Az elsőt, *A szabadság megszállása*, áthúzta, és aláírta: *A megszállók szabadsága*. Kinek a szabadságáról szól? „Trianon óta a magyarság képtelen saját jövőjének a meghatározására – emlegetik sokan. Ezzel szemben én úgy vélem – vallja a szerző –, hogy hinnünk kell abban: alkotói vagyunk a jövőnknek, nemzeti történelmünknek.”

A szerző, Földesi Margit történész, újságíró-szerkesztő. Budapesten született 1961-ben. Az ELTE-n szerzett diplomát 1985-ben történelem-muzeológia, majd 1989-ben politológia szakon. 1999-től a Pázmány Péter Katolikus Egyetem docense.

Jelen kötete a magyar történelem fontos, kényes, tanulságoktól sem mentes korszakát elemzi. A trianoni béke óta Magyarország döntéshozói valójában alig voltak képesek irányítani az ország sorsát, hisz ez 90–95 százalékban a nagyhatalmi akarat függvénye volt.

A könyv szerzője megvizsgálja, hogyan alakult Magyarország sorsa a II. világháború után. Olyan döntéseket, történelmi, politikai eseményeket vett sorra, amelyek máig hatással vannak az országra. Külön fejezetekben foglalkozik a Magyarországra írott jóvátétellel, a hadizsákmánnyal és rekvirálással, valamint a Szövetséges Ellenőrző Bizottság (SZEB) tevé-

kenységével. Ez utóbbi testület az 1945. január 20-án kötött fegyverszünet nyomán alakult meg, majd a világháborút lezáró párizsi békéig működött. Tagjait a Szovjetunió, az USA, Nagy-Britannia, Jugoszlávia és Csehszlovákia delegálta. A döntéseket azonban csak a szovjet misszió élén Vorosilov marsall hozta. A többieknek csak tanácskozási joguk volt.

Mivel hazánk, Magyarország 1945 és 1947 között nem volt szuverén állam, a SZEB hozta meg a jövőt érintő legfontosabb döntéseket; vagyis a Szovjetunió, melynek Vörös Hadserege szállta meg az országot. A megszállt övezetben egyedül Magyarország rendezhetett 1945. november 4-én szabad választásokat, melyen 57 százalékkal a kisgazdapárt kapta a legtöbb szavazatot. Megalakulhatott volna a polgári kormány, de a SZEB nem engedte. A hatalmi övezetet építő szovjeteknek azonban nem volt érdekük a polgári demokratikus Magyarország megszületése. Ezért volt szükségük már 1947-ben újabb választás kifizetésére, mely ugyanazt eredményezte volna, mint az 1945-ös. De ott voltak a kék cédulák! Megtörtént a kommunisták választási csalása, mely a hatalommegragadás szempontjából mégiscsak eredményesnek bizonyult.

A kicsalt politikai fordulat a Szovjetunióknak csupán egyik csapásiránya volt. A másik az országunk gazdaságára irányult. Hatalmas értékek mentek ki hazánkból. Hadizsákmányt csupán a fegyverszünet aláírásáig szedhet a győztes. Azt követően rekvirálhat. Ezért azonban már fizetnie kell. E két kategória a szovjet megszállás alatt, 1945 és '46 közt összeecsúszott. Magyarország szinte teljes élelmiszer- és gyógyszerkészlete, múzeumi kincsei, jó néhány bank teljes pénzkészlete vált szovjet vagyonná. Soha egyetlen fillért sem kapott érte az ország. Sőt még jóvátételt is kellett fizetnie a háborús pusztításokért. De ebbe a hadizsákmány mértéke nem számított bele. Mintegy 400 német-magyar vegyes tulajdonú gyárat és vállalatot vittek el a szovjetek jóvátétel címen. Ugyanis a potsdami konferencia határozataira a vesztes országokban levő német tulajdonú vállalatok szovjet tulajdonba kerültek. 300 millió dollár értékben áruban kellett leróni a magyar jóvátételt. Kétszázmilliót Szovjetunió, hetvenet Jugoszlávia, harmincat Csehszlovákia kapott. Az árú értékét a kárpótolt határozta meg, aki abban volt érdekelt, hogy minél több férjen a keretbe!

A háborúvesztésért nemcsak a határon belüli, hanem a határon kívülre szorult magyaroknak is „lakolniuk” kellett. S – miként az nem is olyan régen tudatosodott –, az őket is sújtó Beneš-dekrétumok máig hatályosak. Szlovákia 1939 és '45 között önálló volt. A vesztes oldalon állt, mégsem vonták felelősségre, mert bábállamnak tekintették. Választása az volt: vagy önálló marad, és felel tetteiért, vagy csatlakozik a győztes benesi Csehszlováchiához. Elkezdődött a Felvidéken a magyarok elűzése. 1945 tavaszán a pozsonyi nemzeti bizottság helyi rendeletére a magyaroknak a megkülönböztető M-betűt kellett viselniük ruháikon.

A könyvben kitűnő forrásgyűjtemény is található.

KAIROSZ Kiadó, Budapest, 2002.

Kiadja a Módszertani Közlemények Baráti Társasága
A kiadásért felel: *Dr. Siposné dr. Kedves Éva*
Kiadóhivatal: 6725 Szeged, Hattyas sor 10. Telefon: 62 544-000/6346
Szerkesztőség: 6725 Szeged, Hattyas sor 10.
Évente 5 alkalommal jelenik meg: Évi előfizetés díja: 1000 Ft.
A címlapot tervezte: *Fischer Ernő*
Megjelent: 2500 példányban
Juhász Nyomda Kft. Szeged
Felelős vezető: *Juhász Péter* ügyvezető
ISSN 1219-0608